

CARACTERISTICILE  I ESEN A DEZVOLTĂRII DURABILE A TERITORIULUI  I DEZVOLTAREA COMUNITARĂ

CHARACTERISTICS AND ESSENCE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE TERRITORY AND COMMUNITY DEVELOPMENT

DOI: 10.5281/zenodo.3875063

CZU: 352:504.03

Mihail LUPĂSCU,
doctorand,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

Community development is a relatively new field of study, which has aroused growing interest in recent decades. The phenomena generated by the globalization of the economy, especially in the areas less prepared to face this new paradigm and absorb with greater difficulty the shocks of change, determine the search for ways of action to ensure the durability, sustainable development of territories.

Keywords: *community development, sustainable development, territory, balance.*

REZUMAT

Dezvoltarea comunitară este un domeniu de studiu relativ nou, care a trezit un interes tot mai mare în ultimele decenii. Fenomenele generate de globalizarea economiei, în special în zonele mai pu in pregătite să facă fa ă acestei noi paradigme  i să absoarbă cu mai mare dificultate  ocurile schimbării, determină căutarea unor căi de ac iune care să asigure durabilitatea, sustenabilitatea dezvoltării durabile a teritoriilor.

Cuvinte-cheie: *dezvoltare comunitară, dezvoltare durabilă, teritoriu, echilibru.*

Dezvoltarea teritoriului este un element de bază a dezvoltării sociale  i economice a localităţilor urbane  i rurale ale ţării în toate perioadele de dezvoltare a ei. Astăzi teritoriul Republicii Moldova constituie spa iul necesar procesului de dezvoltare durabilă  i este o parte a avu iei na ionale, de care beneficiază to i cetăţenii ţării.

Scopul acestui articol reiese din necesitatea cercetări  tiin ifice privind dezvoltarea teritoriilor  i a comunităţilor drept o capacitate de abordare a politicilor

administra iei publice în construirea unei dezvoltări durabile a a ez rilor umane.

Principiul societăţii durabile face distinc ia între cre terea durabilă  i dezvoltarea durabilă. Cre terea trebuie să se refere la o sporire cantitativă a unui sistem economic, în timp ce dezvoltarea durabilă constă în schimbări calitative ale sistemului, schimbări care trebuie să se afle într-un echilibru dinamic cu mediul înconjurător. Totu i, pornind de la  tiin ele (legile) naturii, trebuie stabilite reguli complet noi, pentru proiectarea a ez ri-

lor umane, producție și consum. În acest sens se impune o nouă unitate de măsură a bunăstării, cum ar fi „bunăstarea economică durabilă” care să înlocuiască indicatorul produs național brut.

Dezvoltarea comunitară (așezărilor umane) constituie armonizarea la nivelul întregului teritoriu a politicilor economice, sociale, ecologice și culturale, stabilite la nivel național și local pentru asigurarea echilibrului în dezvoltarea diferitelor zone ale țării, urmărindu-se creșterea coeziunii și eficienței relațiilor economice și sociale dintre acestea.

Evoluția economică și progresele pe linie de urbanism au condus la evoluția comunității spre ceea ce Johann Heinrich von Tönnies, cercetător german, numea societate, unde individul trăiește pentru sine, iar relațiile sociale și economice cu ceilalți sunt de concurență [5].

Dezvoltarea echivalează astăzi cu ideea de creștere, de expansiune, de progres economic, de îmbogățire continuă a unui individ, grup social ori a societății în ansamblu, îmbunătățirea condițiilor de viață.

Întâlnim adesea termeni ca dezvoltare rurală, dezvoltare urbană, regională, teritorială, în care constanta este raportarea procesului de dezvoltare la un teritoriu mai mult sau mai puțin definit. Dezvoltarea locală decurge direct din conceptul de dezvoltare endogenă.

Teoria dezvoltării endogene de la sfârșitul anilor 1950, având ca autori pe John Friedmann și Walter Stöhr, reprezintă o abordare în cadrul căreia dezvoltarea este privită dintr-o perspectivă teritorială. Aceasta vizează un teritoriu limitat, și reprezintă un proces pornit de jos în sus, privilegiind resursele endogene, modalitățile de cooperare tradiționale și valorile culturale locale [4].

Dezvoltarea endogenă comportă următoarele dimensiuni: spațială sau teritorială, comunitară și democratică. Astfel:

- dimensiunea spațială – vizează într-un context mai larg componentele: geografic, economic, social și cultural;

- dimensiunea comunitară – presupune participarea membrilor comunității în procesul dezvoltării;

- dimensiunea democratică – subliniază necesitatea unor structuri în cadrul cărora oamenii să se poată exprima democratic [2].

Cu alte cuvinte „depozitarea spiritului comunitar putea fi doar comunitatea, realitate socială considerată apanajul exclusiv al spațiilor caracterizate de fenomene și practici specifice ruralului tradițional. Societatea creație a mediului urban de tip modern - ar fi fost un construct cu finalitate strict instrumentală, lipsit de consistența relațiilor de tip comunitar [14].

Leksin V. N. și Șvetsov V. N. sub conceptul de „teritoriu” este înțeles ca „totalitatea părților care coincid spațial din resursele sociale, naturale și ale altor potențiale ale statului, în raport cu care totalitatea este posibil să efectueze acțiuni adecvate, atât din partea statului, cât și din partea autorităților sau a autoguvernării acestui teritoriu” [6].

În termeni moderni de analiză socială și economică, termenul „teritoriu” înseamnă, de regulă, nu atât un spațiu geografic limitat de granițele administrative, nici măcar puterea și numărul agenților economici care operează pe acesta.

Însă, există mai multe argumente în favoarea aplicării unei abordări științifice din perspectiva conceptului de dezvoltare durabilă activității vitale a teritoriilor de diferite niveluri prezentate de Tobias Gombert:

- *în primul rând*, social. Generațiile viitoare au dreptul moral de a trăi într-un anumit teritoriu în condiții nu mai rele decât cele în care trăiește generația actuală. Aceasta înseamnă că, dacă activi-

tatea generației actuale duce la daune (de exemplu, consumul de resurse neregenerabile), generațiilor viitoare ar trebui să li se acorde compensația completă. Îmbunătățirea calității și a nivelului de viață al membrilor comunității locale ar trebui să contribuie la dezvoltarea echilibrată a societății teritoriale, dar nu din cauza pierderii durabilității mediului;

- *în al doilea rând*, de mediu. Populația teritoriului ar trebui să fie de acord că menținerea echilibrului ecologic este cea mai importantă sarcină a dezvoltării atât a comunității locale, cât și a autonomiei locale. În acest caz, orice activitate economică care amenință conservarea biodiversității este nedorită pentru societate. Dezvoltarea economică a teritoriului și activitățile agenților individuali ar trebui să fie organizate astfel încât să nu distrugă, ci să contribuie la sustenabilitatea ecosistemelor;

- *în al treilea rând*, economic. Dezvoltarea economică durabilă este mai eficientă pentru comunitatea locală, cu condiția să se dezvolte într-un mod echilibrat de mediu. Dezvoltarea socială și economică ar trebui să vizeze minimizarea efectelor negative ale activității economice;

- *în al patrulea rând*, instituțional. Prezența instituțiilor este cel mai important factor în funcționarea sistemelor economice teritoriale pe termen lung, rezolvarea problemelor de cooperare între oameni, reducerea incertitudinii prin stabilirea unei structuri stabile de interacțiune între ele. O modificare a unuia dintre parametrii unei instituții funcționale, așa cum este aplicată sistemului socio-economic în ansamblu, poate duce la consecințe grave la nivel micro, meso și macro [3].

Dezvoltarea teritorială este legată de progresele în implementarea Agendei 2030 pentru Durabilă Dezvoltare la multe niveluri. Dacă un teritoriu este înțeles a

fi o așezare umană, atât simbolică cât și sens obiectiv de apartenență, într-o zonă fizică specifică unde se poate construi un viitor comun.

Provocările de sustenabilitate prezentate de Agenda 2030 vor depinde de angajamentul omenerii unul față de celălalt și la habitatul său: planeta Pământ. Pentru a obține acest sentiment de apartenență la nivel global, umanitatea este relația cu mediul și resursele naturale ar trebui modificată și problemele cele mai presante inegalitatea și sărăcia caracteristice societăților contemporane, națiunilor și statelor ar trebui rezolvate: prin urmare, nivelul global contează.

Esența conceptului de „stabilitate”, este dezvăluită prin două grupuri de sinonime care caracterizează următoarele abilități ale sistemului: în primul rând, supraviețuirea, rezistența; în al doilea rând, constanța, imuabilitatea, stabilitatea.

Conceptele de „echilibru”, „staționar” etc. sunt semantic de „stabilitate”, dar au un sens mai restrâns, iar în unele interpretări diferă semnificativ de acesta. Este important să înțelegem că aceste caracteristici nu înseamnă osificare sau imobilitate. Sistemele socio-economice complexe își mențin existența prin tranziții interne, de înaltă calitate, care asigură adaptarea și dezvoltarea [1].

Astfel, în cadrul dezvoltării durabile a teritoriului ar trebui să se înțeleagă modul de funcționare și dezvoltare a sistemului local de auto-organizare, axat pe armonizarea vieții comunității și a mediului, oferit de reproducerea economică pentru a crește nivelul și calitatea vieții populației.

Dinamica dezvoltării durabile a teritoriului în toată diversitatea acestuia prevede luarea în considerare a factorilor care contribuie sau împiedică utilizarea lor mai eficientă și rațională. Influența com-

binării acestor factori asupra dezvoltării durabile a teritoriului, poate fi exprimată prin următoarea dependență funcțională:

$$YR_t = f(N, K, T, I, OS);$$

unde YR_t este dezvoltarea durabilă a teritoriului; f este funcția; N este numărul populației; K - resurse de capital; T - utilaje, tehnologie; I - instituții; Sistemul de operare este mediul.

Factorii enumerați în formulă nu sunt, în esență, altceva decât numeroasele resurse ale teritoriului care asigură dezvoltarea sa durabilă, care sunt consumate pe parcursul vieții comunității locale. Sursele formării acestor resurse sunt rezultatele reproducerii agregate a sistemelor teritoriale sociale, de mediu, economice și instituționale, precum și a resurselor din mediul extern. Dezvoltarea durabilă face posibilă reproducerea pe termen lung a potențialului socio-demografic, natural și organizațional-economic și a resurselor de teritoriu [13].

După James L. Mercer, așezarea umană este „o grupare funcțională de indivizi, care trăiesc într-un anumit spațiu geografic la un moment dat, au o cultură comună sunt aranjați într-o structură socială și exprimă o conștiință a unicității lor, precum și a identității separate de grup [7].

Cercetătorul rus Pastukhova E.A menționează că, dezvoltarea durabilă a teritoriului este interdependentă și este interconectată cu caracteristici precum securitatea și adaptabilitatea. Ele reprezintă în același timp, pe de o parte, un set de condiții și factori care asigură independența și durabilitatea dezvoltării sistemului, capacitatea acestuia de a se actualiza și îmbunătăți constant, iar pe de altă parte, proprietățile sistemului care apar ca urmare a dezvoltării durabile. Totalitatea sustenabilității, securității și adaptabilității, în opinia noastră, formează resursele vitale specifice ale teritoriului [11].

În Republicii Moldova, preocuparea științifică, a celor mai numeroase studii asupra dezvoltării comunităților ca, orașelor mici și mijlocii au fost realizate în domeniul geodemografiei: dinamica populației urbane - Matei C., Proca V. [8], procese și transformări demografice în perioada de tranziție - Matei C. [9, 10], Sainsus V. [12].

Tradițional, elaborările privitor la problemele dezvoltării social-economice de perspectivă a unor așezări umane până câțva timp în urmă erau percepute ca strategice și actuale, care trebuiau să se soldeze cu anumite rezultate pozitive.

Cercetătorii Teleuță Al., Duca Gh., Stratan A., menționează că la soluții și instrumente necesare pentru a implementa dezvoltarea durabilă a așezărilor umane nu se recurge acum, pentru prima dată. Încă înainte ca termenul să fie consacrat, o experiență începuse deja să se câștige. Astăzi, această experiență, în măsura în care a dat roade, este transmisibilă; este asimilabilă în grade și proporții diferite funcție de situația socio-economică a țării ca și de potențialul tehnic și uman de care se dispune pentru a pune în practică politici de dezvoltare durabilă. O asemenea abordare, în accepția autorului, poate înlesni organizarea și conducerea unităților administrativ-teritoriale ale țării [13].

Concluzie. Necesitatea studierii dezvoltării comunitare în contextul dezvoltării durabile a teritoriilor într-un program de studiu de administrație publică, este mai mult decât evidentă. Sectorul public este unul dintre actorii cei mai importanți în dezvoltarea comunitară, deoarece reglementează și asigură cadrul instituțional pentru aplicarea actelor normative, de la care nu se poate sustrage nici o comunitate, oricât de ridicat ar fi gradul ei de autonomie.

Conlucrarea autorităților și instituțiilor publice cu ceilalți actori ai dezvoltării,

comunități, sectorul privat și cel guvernamental, înțelegerea de către agenți a proceselor de dezvoltare comunitară durabilă, asumarea sprijinirii, asistă-

rii comunităților în producerea propriei dezvoltări, reprezintă soluția unei dezvoltări sociale armonioase prin dezvoltarea durabilă a teritoriilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Agenda 2030 de Dezvoltarea Durabilă la contextul Republicii Moldova (raport elaborat în cadrul proiectului „Naționalizarea Agendei de Dezvoltare Durabilă în contextul Republicii Moldova”, implementat de PNUD, cu suportul echipei de țară a Națiunilor Unite, inclusiv UNFPA, UNICEF, ILO și UNWomen). În: https://www.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/Targets_UNU_RO.pdf
2. Davoudi S., Layard A. (2001) „Sustainable development and planning: an overview”, în *Planning for a Sustainable Future*, editori A. Layard, S. Davoudi, S. Batty, S., Taylor & Francis. London and New York, pag. 7-17.
3. Gombert, Tobias et al.: Manualul 1: Fundamentele democrației sociale. 2008. Academia Politică a Friedrich-Ebert-Stiftung.
4. John Friedmann, Walter Stöhr, Utilizările Științei Regionale: Planificarea Politicii În Chile, ianuarie 1967. În: <https://doi.org/10.1111/j.1435-5597.1967.tb01366.x>
5. Johann Heinrich von Thünen (1826). *Der isolirte Staat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationalökonomie*. Wirtschaft & Finan.
6. Leksin V. N., Șvetsov V. N., Statul și regiunile. Teoria și practica reglementării de stat a dezvoltării teritoriale. M., URSS, 1997, p. 25.
7. Mercer, J., Blaine E, *The American Community*. New York, Random House, 1956.
8. Матей К. Г., Прока В. Е., География городского расселения. В: География населения Молдавской ССР и демографические процессы. Кишинев, „Штиинца”, 1985, с. 81-88.
9. Matei C., Matei A., Particularitățile actuale ale evoluției populației în Republica Moldova. În.: Simpozionul Internațional „Probleme demografice ale populației în contextul Integrării Europene”. Chișinău (4-15 apr.) 2005, Editura ASEM, p. 10-15.
10. Matei C., Specificul tendințelor demografice în Republica Moldova. În: Buletin de informație și analiză în demografie „Populație și Dezvoltare”, UNFPA, aprilie 2010, p. 7.
11. Pastukhova E. A. Succesele științelor naturale moderne, 2007, nr. 5, p. 91-93.
12. Sainsus V., Tranziția economică și evoluția demografică. În: „Impactul migrației populației asupra situației demografice din Republica Moldova”. Chișinău, ASEM, 2005, p. 7.
13. Teleuță Al., Duca Gh., Stratan A. Economia mediului și dezvoltarea durabilă. Chișinău, 2003.
14. Zamfir C., Stănescu S. (coord.), *Enciclopedia dezvoltării sociale*. Iași, Editura Polirom, 2007, p. 661.

Prezentat: 21 mai 2020.

E-mail: lupascu.mircea70@gmail.com